

SKUP 2001 – 41

Prosjekt: Teppefall
Medarbeider: Ragnar Sagdahl og Svein Bæren
Publikasjon: Brennpunkt NRK
Publisert: April 2001
Medium: Fjernsyn
Tema: Næringsliv

METODE-RAPPORT:

”TEPPEFALL”

- kriminell teppehandel i Norge med internasjonale forgreninger

AV:
Ragnar Sagdahl
Svein Bæren
NRK Brennpunkt
FG 31
Bjørnstjerne Bjørnsonsplass 1
0340 Oslo

Tlf: 23049000

Sendt på NRK 1 3. april 2001.

1. Bakgrunn

Ragnar Sagdahl jobbet høsten 1999 i NRK Forbrukerinspektørene. Under arbeidet med en reportasje om teppebransjen i Norge, var det flere i bransjen som snakket om teppehandler Mahmoud Maktabis uredelige forretningsdrift. Flere mente at han opererte med falske førpriser på tilbudsteppene sine. Enkelte mente også at det dreide seg om smuglertepper og svart salg.

Forbrukerrefleks prøvde i 1995 å se nærmere på hvordan teppebransjen, og spesielt Mahmoud Maktabi, lurte kundene sine. De så på verdiene av teppene kontra prisen, som viste seg å være for høy. Forbrukerinspektørene gjorde det samme høsten 1999. Ingen av programmene gikk ned i dybden av teppehandelen.

2. Redegjørelse for arbeidet

2.1 Når og hvordan kom arbeidet i gang, hva var ideen som startet det hele?

Under forarbeidet til FBI's innslag om den norske teppebransjen, kom en kilde med utsagnet "Jeg tør ikke å fortelle noe. Jeg vil ikke si noe om ham" om Mahmoud Maktabi. Derfor ville Ragnar Sagdahl se nærmere Maktabis forretningsdrift og hvem denne mannen var. En artikkel i VG var med på å tirre nysgjerrigheten ytterligere. I artikkelen "Perserkongen på Aker Brygge" innrømte Maktabi at han verken hadde inntekter eller formue. Likevel sa han til journalisten at han i løpet av én uke skulle klare å skaffe 50 – 60 millioner kroner i kontanter. Sagdahl kunne ikke forstå at ingen hadde sjekket ut dette når så store beløp kunne skaffes av en tilsynelatende så lite bemidlet mann. En sjekk i databasene til Dun & Bradstreet (heretter DB) bekreftet at Maktabi ikke hadde store inntekter eller noen formue.

FBI mente at saken ble for omfattende. Sagdahl fortsatte på fritiden å finne ut mer av saken. I februar 2000 ble ideen solgt til Brennpunkt. Men fortsatte å jobbe med dokumentaren på fritiden fram til sommeren 2000 parallelt med arbeidet FBI.

2.2 Hva er den sentrale problemstillingen ved starten av prosjektet?

Norges største teppehandler, Mahmoud Maktabi, har gjort det stort siden han kom til Norge for over 40 år siden. Det har skapt mange rykter rundt libaneseren. Noen av dem er uriktige, men mange ser ut til å stemme. Det ble hevdet at han drev med diamantsmugling, narkotika, bordellvirksomhet, vold mot konkurrenter og økonomisk kriminalitet. I tillegg viste DB-rapporter og regnskapene i Brønnøysundregisteret at Maktabis revisorer hadde påpekt flere kritiske forhold ved driften av butikkene. Myndighetene har sittet på gjerdet uten å løfte en finger, også etter at saken ble politianmeldt.

- a) Dokumentere den svarte handelen, skatteunndragelsen og unndragelsen av toll og avgifter.
- b) Se på hvorfor myndighetene satt på gjerdet.
- c) Svindel av kunder.
- d) Narkotika- og bordellvirksomheten
- e) Minst én av hans leverandører hadde fått teppekjøpet betalt i diamanter og smykker. Mistanken gikk i retning av at dette var smuglervarer.

Den sentrale problemstilling ble i starten hans økonomiske kriminalitet og svindelen av kundene. Men samtidig ble det researchet sporadisk i forhold til de andre problemstillingene.

2.3 Ble problemstillingen endret underveis? I så fall, hvorfor og hvordan?

Svært få av kildene som Sagdahl kom i kontakt med ville stå fram med navn og bilde av hensyn til sin egen sikkerhet. I tillegg var det få som i det hele tatt tok sjansen på å uttale seg negativt om Mahmoud Maktabi. Derfor ble mange av ideene og problemstillingen svært vanskelig å dokumentere.

Det som var mest sikkert å dokumentere var Maktabis økonomiske affærer. Derfor ble det, etter at producer Svein Bæren ble koplet på, fokusert på skatteunndragelsen, tollunndragelsen og det svarte salget.

3. Fremgangsmåte

3.1.1 Fordeling av arbeidsoppgaver

Etter at FBI takket nei til saken, gjorde Sagdahl omtrent ferdig all research før producer Svein Bæren ble koplet på saken høsten 2000. Bæren fikk hovedansvaret for regi og programutviklingen, slik at historien ble fortalt med en tydelig start og slutt med utgangspunkt i researchen. Løse tråder måtte legges til side og opplysninger som ikke lot seg bevise kuttet ut.

3.1.2 Organiseringen av arbeidet

Ideen ble tidlig presentert for FBI. Etter at det ble klart at FBI ikke ønsket å gå videre med ideen måtte arbeidet gjøres utenom arbeidstid. Det vil si at det ble tatt en del telefoner i arbeidstiden, mens møter og liknende ble holdt på ettermiddag- og kveldstid.

Det mest kritiske for prosjektets framdrift var om det var mulig å få noen kilder til å stå åpent fram. Anonyme kilder var det ikke ønskelig å bruke. Samtidig var hvor mye tid Sagdahl hadde til rådighet en sinkende faktor. Også etter at Brennpunkt tok imot ideen måtte arbeidet i stor grad skje på frivillig basis.

3.2 Metode og problem

Det ble aller først innhentet skriftlig dokumentasjon på Mahmoud Maktabis selskaper og sønnen Christian Maktabis selskaper. Vi sjekket ut også alle andre navn som hadde tilknytning til Maktabi selv eller selskapene til ham eller sønnen. Da kom vi over flere stråselskaper. Blant annet var Maktabis regnskapsfører svartelistet i konkursregisteret. Det var ikke aktuelt å ta kontakt med vedkommende før mot slutten av researchen for å hindre at Maktabi skulle få vite for mye om hva vi foretok oss.

Mange konkurrenter i Oslo ble så kontaktet. Her ble det sagt fram flere rykter og påstander som trengte å bli bekreftet. Det var mye om Maktabis forretningsdrift og hans privatperson. De fortalte om vold mot konkurrenter, smugling av diamanter og narkotika. Også Forburkerombudet, som kontrollerer markedsføringen, ble kontaktet for å få en oversikt over lovbruddene innen markedsføringen. De informerte også om at Maktabi var en av Aftenpostens største annonsører.

På et tidspunkt ble det vurdert om det var mulig å sende noen på innsiden. Sagdahl kom i kontakt med en kvinne som hadde noe erfaring rundt orientalske tepper og kjente til Maktabi. Hun besøkte Maktabis butikk for å sjekke ut om det var mulig å bli kjent med Mahmoud Maktabi. Det ble vurdert som riktig å benytte en kvinne siden Mahmoud Maktabi har en stor

interesse i kvinner. Hun besøkte butikken én gang, og møtte da Maktabi selv. Hun ble straks invitert på te og fikk da møte den Egyptiske ambassadøren.

Etter denne testen bestemte redaksjonen seg for å droppe prosjektet med å sende noen på innsiden. Risikoen var for stor og kvinnen hadde heller ingen offisiell tilknytning til NRK.

Det ble raskt klart at Maktabi hadde hatt mange konkurser siden han kom til Norge i begynnelsen av 1960-tallet. Siste konkursbehandling kom det fram at saken var politianmeldt.

I februar 2000 ble bostyrets leder advokat Trygve Tønnessen hos Brækus og Dege kontaktet for en nærmere bakgrunnssamtale om konkursen. Tønnessen gjorde det helt klart på forhånd at det var uaktuelt å stå fram og kommentere noe som helst om konkursen, men at det skulle være en samtale for å gi oss et kort innblikk i Maktabis forretningsdrift. I tillegg måtte vi selv dokumentere det han eventuelt fortalte. Tønnessen viste dokumentasjon på svindel, dobbel bokføring og svart salg. Etter at Tønnessen hadde sendt over sluttrapporten til Oslo skifterett var saken blitt politianmeldt av skifteretten. Nå var det gått et halvt år siden politiet fikk anmeldelsen, og politiet hadde fortsatt ikke foretatt seg noe som helst.

Nå ble det viktig å finne ansatte eller tidligere ansatte som kunne være med å dokumentere bostyrets funn. Det viste seg å bli en vanskelig prosess. Å kontakte nåværende ansatte ble vurdert som for risikabelt i forhold til prosjektet. Ut i fra frykten Maktabi så ut til å ha skapt i miljøet, var det viktig å ikke skape mistanker hos Maktabi som gjorde at han truet ytterligere personer til taushet. Flere artikler i Aftenposten på 1990-tallet fortalte om en bransje preget av mafia-tilstander. Derfor var planen å finne tidligere ansatte.

Via vår "undercover"-kvinne fikk vi vite om en tidligere ansatt som hun visste om fra mange år tilbake. Vedkommende ble kontaktet, men hadde ingen ting å fortelle. Hun sa at hun fortsatt var god venn med Maktabi. Hun kunne heller ikke sette oss i kontakt med andre tidligere ansatte.

Ved en tilfeldighet var Line Nygård Solem i butikken til sin far, Lars N. Nygård. Hun kunne fortelle om at det var en kvinne som hadde sluttet og begynt for seg selv i Bergen. De visste ikke hva hun drev med. Det ble tatt noen telefoner til orientalske teppehandlere i Bergen hvor det ble spurt om det visste om noen som hadde jobbet for Maktabi tidligere. Da kunne en etter hvert fortelle om hva hun drev med og hvor hun holdt til.

Kvinnen var svært villig til å fortelle det hun visste, men navnet hennes måtte aldri komme ut og hun ville ikke stille til intervju. Det ble nødvendig med et besøk i Bergen. Der kunne kvinnen bekrefte alt vi allerede visste fra besøket hos advokat Tønnessen. Hun kunne også fortelle om hvordan Maktabi hadde lurt revisorene sine, hvordan han hadde svindlet leverandørene sine og hvordan Maktabi svindlet kundene sine. Dessuten kunne hun fortelle at Maktabi hadde bestukket en sorenskriver og to polititjenestemenn. Hun berettet samtidig at Maktabi ved flere anledninger hadde betalt leverandører med diamanter i stedet for penger. Kvinnen gav også navnet på mange leverandører som var blitt svindlet, tidligere ansatte, ekskjæresten og venner av Maktabi.

Det var fortsatt ikke noen som ville stå fram i dokumentaren. Så foreløpig fantes det ikke noe program å lage. Derfor tok Sagdahl et nytt møte med Tønnessen og denne gangen sammen med leder for Brennpunkts research-avdeling Ola Flyum og Tønnessen hadde med seg advokat Jan Tormod Dege, som hadde stått for selve avdekkingen av Maktabis økonomiske

kriminalitet. I møtet ble det lagt vekt på at det ikke var noen sak å lage før vi fikk noen til å stå fram.

Dege gav inntykk av å være villig til å stille opp, men Tønnessen mente at det ikke var riktig av selskapet å stå fram i slike sammenhenger. Vi gjorde oppmerksom på at politiet fortsatt ikke hadde gjort noe med anmeldelsen. Tønnessen bekreftet at det var viktig å få laget saken, spesielt siden politiet ikke så ut til å ta det alvorlig. Likevel takket Tønnessen nei til å stå fram i dokumentaren.

Det ble avtalt et møte med politi og tollvesen. Flyum og Sagdahl ønsket å vite om smuglerryktene var sanne, og om hva politiet og tollvesenet visste. Tollvesenet fortalte at de hadde sjekket flere teppepartier fra Maktabi uten å finne noe. Men i forhold til den siste konkurssaken hadde verken politiet eller tollvesenet gjort særlig mye. Politiet sa at de ventet på informasjon fra tollmyndighetene, mens tollvesenet ventet igjen på svar fra Tyskland.

Sagdahl tok flere telefonsamtaler med Tønnessen for å overtale ham til å se nødvendigheten av å stå fram. Det ble argumentert med at alle kildene så langt hadde mer å tape på å stå åpent fram enn Tønnessen. Advokatselskapet Brækhus og Dege ville jo stå fram som en seriøs bobestyrerselskap som ville økonomisk kriminalitet til livs. Argumentasjonen så ikke ut til å hjelpe, men Tønnessen gav likevel ytterligere informasjon.

I august 2000 ble så producer Svein Bæren koplet på saken. Vi gikk gjennom det vi satt på av dokumentasjon og rykter. Det ble da avgjort at vi gikk for den økonomiske kriminaliteten vi visste det fantes dokumentasjon for.

Vi tok et nytt møte med Tønnessen og Dege, blant annet for å presentere producer Svein Bæren. Det ble nok en gang diskutert muligheten for at de kunne stå åpent fram. De sa at vi heller fikk skaffe dokumentasjonen fra Maktabis leverandører i Hamburg. De gav oss derfor en rekke navn, som stemte overens med kilden i Bergens tips.

Leverandørene i Hamburg ble kontaktet for å få i stand intervjuer. Svært få var villig til å stille til intervju, men vi fikk intervjuavtaler med seks leverandører. I oktober dro vi til Hamburg. Vi møtte til den første intervjuavtalen. Vedkommende ville likevel ikke fortelle noen verdens ting, til tross for at han var en av de som hadde begjært Maktabi konkurs. Deretter tok vi kontakt med de to neste på listen. Den ene bekreftet positivt, men trakk seg dagen etter – rett før intervjuet. Den tredje, Ebrahim Tabrizi som hadde tatt initiativet til konkursbegjæringen, bekreftet også. Vi kontaktet så de resterende. Én var villig – men bare dersom han fikk være anonym, men Mansour Aghlar, som var gått konkurs på grunn av Maktabi, fortalte villig det han visste.

Da vi møtte til avtalt intervjuavtale med Ebrahim Tabrizi virket alt greit. Vi rigget opp, men i mellomtiden kom en annen leverandør og hvisket noe til Tabrizi. Dermed nektet Tabrizi å stå fram med ansiktet sitt. Men dagen etter var det greit å vise ansiktet på tv. Vi skjønte ingen ting. Etter hvert fikk vi forklaringen. Hans kultur tilsa at han ikke kunne vise ansiktet samtidig som han snakket negativt om noen.

Nå hadde vi i grunnen ingen sak siden ingen av hovedpersonene ville stå fram. Rett etter at intervjuet var avsluttet ringte vi advokat Jan Tormod Dege, som var den mest villige til å stå fram, og sa at dersom ikke han og Trygve Tønnessen stod fram så måtte vi bare glemme hele saken. Vi la vekt på at både de selv og vi mente at dette var en sak som var viktig å få fram.

Dessuten påpekte vi at det var Tønnessen og Dege som var heltene i storyen, og de måtte være med. Det var tross alt de som hadde avslørt Maktabi. Én time senere ringer Dege tilbake og bekrefter at de vil stå fram. Det hadde tatt 10 måneder å få advokatene til å delta i dokumentaren.

Da vi kom hjem så vi en artikkel i Aftenposten. Der var Maktabi intervjuet fordi resten av den norske teppebransjen hadde angrepet ham for ulovlig markedsføring. Vi grep sjansen til å booke et intervju. Planen var å få et intervju hvor han fortalte om seg selv og hvordan han gjorde forretninger. Etter hvert som det nærmet seg sending skulle vi ta konfrontasjonsintervjuet. Maktabi leverte veldig mye av seg selv i dette intervjuet.

Da konfrontasjonsintervjuet stod for tur, ble det nøye planlagt for å unngå at Maktabi skulle hisse seg opp. Alle kildene hadde fortalt om Maktabis temperament. Det ble viktig for oss å ikke stille spørsmål som ville provosere. Alt måtte komme gradvis. Intervjuet viser at vi lyktes.

Etter intervjuet fortalt Maktabi at han visste at vi hadde vært i Bergen. Han visste at vi hadde vært i Hamburg. Han visste at vi hadde vært aktive i Oslo. Det forklarte hvorfor så mange i Hamburg hadde trukket seg.

3.3 Kilder

3.3.1 Muntlige kilder

- 1) En av Norges fremste ekspertene på orientalske tepper, takstmann og innehaver av Studio Hanstén, Roy Engelstad, var den første kilden som ble kontaktet.
- 2) En rekke andre teppehandlere i Oslo-området gav de samme opplysningene.
- 3) Line Just-Hansen, konsulent i Forbrukerombudet
- 4) Maktabis siste konkursbestyrer, advokat Trygve Tønnessen, Brækhus og Dege
- 5) Nina Jacobsen, ekstrahjelp for Maktabi for flere år siden.
- 6) Bergens-kvinne, og tidligere ansatt i M Maktabi AS
- 7) Bror til en av Maktabis eks-kjæresten

3.3.2 Skriftlige kilder

- 1) Dun og Bradstreet-rapporter
- 2) Regnskaper fra Brønnøysundregistrene for flere år tilbake.
- 3) Klager og avgjørelser mot Maktabi hos Forbrukerombudet som viste at M Maktabi AS en rekke ganger hadde brutt markedsføringsloven.
- 4) Konkursboets sluttinnberetning
- 5) Maktabis krav om tilbakelevering av konkursboet
- 6) En rekke dobbel fakturaer
- 7) Falske lånekvitteringer (for hvitvasking)
- 8) Prisoversikt av det Maktabi har betalt for teppene og det han solgte teppene for.

4. Konfrontasjonsintervjuet

Intervjuet av Maktabi skjedde i to omganger. Det første intervjuet ble gjort rett etter hjemkomst fra Hamburg i oktober. Aftenposten hadde akkurat da skrevet en artikkel hvor Maktabi fikk forsvare seg mot en rekke beskyldninger om juks i markedsføringen som var kommet fra konkurrentene like i forveien.

Vi gjorde vurderingen at vi ikke skulle konfrontere Maktabi med noe som helst i første omgang. Det var viktig for oss å i det hele tatt få et intervju med ham enn ingen ting i det hele tatt. Vi viste til artikkelen og ba om et intervju, et intervju hvor Maktabi for fortelle om seg selv om sin business.

Etter hvert som det nærmet seg sendedato, bestemte vi oss for å gjøre konfrontasjonsintervjuet. Vi ble overrasket over hvor åpent Maktabi svarte på spørsmålene. Og vi vurderte om han ikke hadde skjønt omfanget av det han hadde sagt. Men han var vant til media og var blitt utsatt for kraftig kritikk og konfrontasjonsintervjuer tidligere, så vi mente at han bevisst hadde svart som han gjorde.

5. Hvor mye arbeid og eventuell fritid er brukt på prosjektet?

Prosjektet gikk totalt sett over en periode på 1 ½ år. Effektivt sett er det en del mindre arbeid. Det som tok tid var at jeg måtte gjøre nesten all research på fritiden. I tillegg brukte vi mye tid på å overtale bostyrer Trygve Tønnesen.

6. Oppsummering

Da programmet gikk på lufta, drøyt ett år etter anmeldelsen, satt politiet fortsatt og ventet på svar fra tollmyndighetene. Men politiet innrømmet overfor Brennpunkt at de hadde brukt for lang tid.

To år etter anmeldelsen har økonomiavsnittet ved Oslo politikammer henlagt saken. Og det til tross for at mannen har en rekke tidligere konkurser bak seg.

I denne dokumentaren har vi synliggjort våre kilder. Vi har ikke latt som opplysningene har kommet fra oss selv. Vi har heller ikke latt som om det er vi som har avslørt Maktabis økonomiske kriminalitet. Denne synligheten er vi stolte av.

Oslo 17. januar 2002
Ragnar Sagdahl
Svein Bæren